

Marianne Jelveds tale ved Radikale Venstres landsmøde

Taler

Marianne Jelved
Partileder for de Radikale

Dato

18. september 1999

Sted

Hotel Nyborg Strand

Året har sine særlige omdrejningspunkter: ligegyldigt hvor tosset verden arter sig, så bliver det jul, og efter den kommer påske, pinse og den yndige og frydefulde sommertid.

Og så holder Det Radikale Venstre landsmøde, så det kan høres.

Det 20. århundrede er ved at rinde ud. Det århundrede, der begyndte med systemskiftet, parlamentarismen og de 12 radikale rebeller, der blev ekskluderet af Venstre, fordi de stod fast på deres ideer og værdier, og fordi de ikke ville spørge om, hvor sejren lettest vindes, men hvor den betyder mest.

Derfor ved vi radikale godt, hvor vi nu har Venstre: Venstre er, hvor det bedst kan betale sig at være.

Vi er ikke så "politisk korrekte", at vi stikker fingeren i vejret for at mærke, hvad vej vinden blæser til magtens tinde.

Og det er for tiden på "midten", hvor der er trængsel, så alle er ved at træde fødderne af hinanden. Kan man have en midte, hvis alle står det samme sted. En midte kræver vel, at der er noget at være i midten af?

Højre-venstre-billedet dur ikke mere til at vise de politiske forskelle. Derfor er der ikke en politisk midte. Derfor er der heller ikke "midtervælgere". Der er derimod masser af sund fornuft hos vælgerne.

Velfærdssamfundet er således blevet det politiske samlingspunkt, for vælgerne vil gerne have et velfungerende velfærdssamfund og ikke en minimalstat.

Lad mig lige slå fast: intet parti har patent på velfærdssamfundet. Intet parti har ansvaret alene. Og det kan Socialdemokratiet, Venstre og alle de andre være glade for, for så står de hver især ikke alene med ansvaret for det, der ikke er lykkedes. Og de står ikke alene med ansvaret for at få det til at lykkes.

Og der stilles mange spørgsmål til velfærdssamfundet og de udfordringer, vi står over for:

Har vi ikke verdens højeste skattetryk?

Bruger vi ikke halvdelen af den samlede produktion til at dække de offentlige udgifter?

Skulle vi så ikke kunne have høje forventninger om, hvad vi hver især kan få igen, når vi nu bidrager så meget til velfærden?

Har vi måske ikke nået en høj grad af personlig frihed? Frihed til at vælge, hvordan vi vil indrette os og bruge vores tid? Realisere vores ønsker og drømme? Har vi så ikke nogle individuelle rettigheder at gøre krav på?

Svarene er Jo, jo, jo og atter jo.

Og alligevel er det ikke så enkelt, selv om nogen vil gøre det til simple spørgsmål om en effektiv offentlig sektor, højere straffe, mere politi, frie valg og skattelettelser.

Måske er det det, der skiller partierne i dag: Mellem de partier, som har viljen og modet til at sige klart og lige ud, hvad problemerne er, og hvad vi vil gøre ved dem. Og de partier, der skaber illusioner om simple svar.

Der er jo forskel på de holdninger og værdier, der gemmer sig bag de forskellige politiske prioriteringer. Derfor er der også forskellige konsekvenser bag de politiske valg.

Hvordan ser verden i Danmark så ud?

Det er lykkedes os at holde kursen og linjen: Danmark har fået en sund økonomi. Det yndige land har smukke kurver. Mange flere er kommet i arbejde,

og der er overskud på de offentlige finanser.

Det er ikke kommet afsig selv. Det er lykkedes ved det lange seje træk – uanset regeringer, så har Det Radikale Venstre holdt fast, været med og båret vores del af slæbet. Og vi giver ikke slip.

Kan vi så ikke bruge det overskud til alt det, vi ønsker os? Svaret er nej. Det overskud skal bruges til at betale gælden ned, for vi forbereder os til flere ældre og færre erhvervsaktive til at tjene pengene. Det er en kæmpe udfordring. Og så skal rammerne holdes, så vi kan holde kursen, ellers taber vi det hele på gulvet, som det skete i 80'erne. Vi skal undgå at få brug for flere kartoffelkure.

Det kan godt være, at velfærdssamfundet kan sammenlignes med edderdunsdyner, der dulmer. Men underneden er der en irriterende grønært. Det Radikale Venstre vil ikke være til at komme uden om.

Betalingsbalancen har rettet sig. Ja, det har den. Pinsepakken virker. Det Radikale Venstre gik til valg på fortsættelse af skattereformen. Vi kom igennem med stort set det hele i pinsepakken. Vi søgte ikke den lette sejr, men den, der betyder noget. For samfundet som helhed.

Næsten hver dag får jeg spørgsmålet: Når det nu går så godt, hvorfor skal der så spares hele tiden og alle vegne? Når vi nu kan se, der er brug for nye skoler, veje, ældreboliger, jernbaneskiner og tog til tiden?

Der skal ikke spares allevegne og hele tiden. Det er i virkeligheden ikke det, der sker. Nej, budgetterne skal holdes, og så skal der prioriteres. Hvis man vil have flere veje og nye skoler, så skal pengene findes et sted, og der skal vælges. Pengene drysser ikke ned fra himlen som manna. De skal tjenes af skatteborgerne, før de kan bruges.

Derfor må de også bruges med omtanke og effektivt, så vi får mest muligt ud af dem.

Og der er brug for omtanke. Lad mig nævne to ting:

1. Siden 1993 er det offentlige forbrug rent faktisk blevet udvidet. Det er steget med 15%, og der er 50.000 flere ansatte. Jeg har bemærket, at Det (nu)

Moderate Venstre vil stoppe stigningen i de offentlige udgifter, hvis de får magt, som de har agt. Held og lykke med det.

Jeg gør lige opmærksom på, at skal det offentlige forbrug fortsat stige, så kræver det enten fortsat vækst, eller massive besparelser på overførslerne. Det er et eksempel på et politisk valg, der må gøres.

2. Familiernes økonomiske råderum er steget med 25%, bl.a. fordi 150.000 flere har fået arbejde i den private sektor, og det selv om de grønne afgifter også er steget.

Derfor kan man spørge, om det er de ressourcestærke, der skal kunne trække mere og mere på den offentlige sektor i fremtiden.

Også når man tænker på, at antallet af charterrejser er fordoblet på 10 år. Og den udvikling vil fortsætte, til trods for afskaffelsen af det toldfrie salg. Danskerne indretter sig og finder nye veje til at forsøde tilværelsen. Det behøver EU-landene ikke at bruge 15 mia. euro om året på. Det kaldes konsekvens og prioritering.

Problemet er, at selv om der er flere og flere midler til den offentlige sektor, og selv om der er mange ressourcestærke mennesker og familier, så stiger forventningerne til velfærdssamfundet endnu mere, og det er de ressourcestærke, der er de fleste og de stærkeste til at præge den politiske dagsorden.

Jeg vil nævne fire eksempler på politiske forslag, der trækker den forkerte vej, og som vil underminere solidariteten i velfærdssamfundet. Her appellere jeg virkelig til vælgernes sunde fornuft.

1. Nogle tilbyder valgfrihed. Det er sesamordet. Jeg er enig i, at der skal være valgmuligheder, så familien ikke er bundet til en skole eller til en børnepasning. Men illusionen om den totale valgfrihed skaber forventninger, der kun kan føre til skuffelser, og hvis det lod sig gennemføre, vil det få negative konsekvenser for det lokale demokrati.

Prøv at se for jer hele den store offentlige sektor som en stor servicevirksomhed: frit valg over hele linjen og over alle kommunegrænser og amtsgrænser. Hvilken

illusion! Eller hvilken overkapacitet vil det ikke kræve?

Og hvad skal vi mere med det lokale demokrati? Hvad bliver der af forholdet mellem vælgere og lokalpolitikere? Management og performans? Reminiscenser af folkestyret.

2. Nogle vil gøre kommunen til en virksomhed, i konkurrence med de private leverandører. Hr. Jensen har fået to hjemmehjælpstimer. Det er som at vinde i lotteriet. Så må hr. Jensen nemlig gerne købe nogle flere hjemmehjælpstimer, hvis han selv betaler.

Det må fru Nielsen inde ved siden af bare ikke. Hvorfor ikke? Fordi hun ikke vandt i lotteriet: hun har ikke fået bare lidt af en hjemmehjælpstime af kommunen. Holder det i længden? Nej, det bliver en glidebane. Giv de syge hjælp, og lad de ressourcestærke købe på det private marked.

Har det nogensinde været meningen, at kommunen skulle operere på det private servicemarked, opdyrke behov, producere ydelser, markedsføre dem og sælge dem? Er det det, kræfterne skal bruges til? Nej, det er ikke.

3. Jamen så lad pengene følge barnet og patienten og borgeren da? Men ærlig talt: Først tjener skatteborgerne pengene. Så betaler de deres skat. Så deler de gode gavers parti nogle af pengene ud igen, så skatteborgerne selv kan vælge, hvor og hvordan de vil bruge dem.

Bortset for det unødige bureaukrati, så skaber det grobund for en undergravende opfattelse om, at vi hver især har trækingsrettigheder, fordi vi har betalt skat, og ingen skal have mere end mig. Det er den ekstreme individualisme gjort til et spørgsmål om valgfrihed. Det er liberalistisk.

Vi betaler skat til velfærdssamfundet, for at sikkerhedsnettet skal være der, når vi har brug for det.

Faktisk er formålet med børnepasning, at give begge forældre mulighed for at deltage i produktionen. Formålet var ikke, at forældrene skulle slippe for at passe egne børn, alternativt skulle have penge for at gøre det.

4. Men jo, på et eller andet tidspunkt skal der være valg igen, og stemmerne har

åbenbart en pris, så noget må man finde på.

Så hvorfor ikke sende alle over 65 år på 14 dages chartertur til de varme lande hver vinter? Ja, hvorfor ikke sende alle vælgerne af sted. Vintervejret i Danmark har intet parti hidtil lovet at forbedre, så hvorfor ikke? Så kan både pensionisterne og vælgerne mødes ved svømmepølen og få genskabt de sociale netværk, som borgmesteren mener er smuldret hjemme i kommunen. 5 mio. danskere på ferie for skatteydernes penge. Mit hjerte, hvad vil du mere. Paradis på jord.

Det er i sandhed Danmark på vej til en parodi på et velfærdssamfund. Storm P. har ikke levet forgæves.

"Normalproblemerne" har opmærksomheden. Det er jo også der, stemmerne ligger. Det skygger for de egentlige problemer. For godt nok går det godt i Danmark, men så går det heller ikke bedre.

Blot nogle få eksempler:

- Halvdelen af de unge med de fremmede navne har ikke arbejde.
- mennesker er på kontanthjælp på 3. år. 270.000 er på førtidspension.
- Halvdelen af dem på førtidspension mener selv, de kan påtage sig et almindeligt arbejde.
- Der er børn, der lider under omsorgssvigt og går i stykker. Der er unge, der svigtes, og som ingen vil have i deres nærhed. Derfor sender vi dem mere politi. Det dæmper symptomerne en kort stund. Der er voksne, der går til i misbrug og elendighed.
- Der er en halv mio. voksne, der ikke kan læse.

Jo, der er grunde nok til at tænke over, hvor Danmark er på vej hen.

Kære radikale

Her på tærsklen til det nye årtusinde stopper vi op – og tænker os om.

Hvad er meningen med det hele?

Hvad er det for et samfund, vi vil have?

Hvad er det for mål, vi skal sætte os?

Vi er nået langt. Danmark har et godt grundlag for de næste skridt. Vi står ved en skillevej og skal vælge det næste lange seje træk.

Hør mit bud!

Det Radikale venstre skal arbejde for Det Næste Danmark:

Det Næste Danmark skal bygge på samhørighed og samarbejde mellem personer, grupper og stater, ikke på den hensigtsløse magtkamp, hvor man kun tror, at man kan komme frem på andres bekostning. (P. Munch på nu-dansk)

Det Næste Danmark skal have solidt styr på pengene, men hverken blive en blind og døv markedsplads eller et system-danmark.

Det Næste Danmark skal løse problemer i stedet for at behandle symptomer, og give den enkelte flere handlemuligheder.

Det Næste Danmark skal tro på sig selv og påtage sig sin del af ansvaret i det internationale samarbejde og bruge de nye muligheder, globaliseringen og ny teknologi giver til at skabe en mere lige og menneskelig verden.

Demokratiet og velfærdssamfundet afhænger ikke kun af mere uddannelse, af velstand eller af afstemningsregler.

Demokratiet og velfærdssamfundet afhænger af demokraternes holdninger og måde at behandle hinanden på. Frihed er retten til at påtage sig ansvar for hinanden. Lighed er handlemuligheder og retten til forskellighed. Broderskab er samhørighed og retten til at have pligter og til at kunne give hinanden en håndsrækning.

I Det Næste Danmark – er målet, at alle sikres de bedste udviklingsmuligheder. Det betyder, at omsorgen for barnet går forud for familiens ukrænkelighed. Samhørighed overskrider hjemmets fire vægge og andre formelle grænser, og der er noget, der er rigtigt, og der er noget der er forkert.

– er det en ret at have borgerpligter. Det betyder, at vi forventer, at alle giver en hånd med, og at der er mulighed for at gøre det.

– er det en ret at have ansvar, tage konsekvenser og have indflydelse på sin egen situation. Det betyder, at alle skal deltage i at løse de fælles opgaver. Det er ikke kun den offentlige sektors ansvar.

– er det en ret ikke at blive låst fast i et system. Det betyder, at systemerne skal hjælpe borgerne til handlemuligheder, der kan betrykke deres hverdag. Derfor er det en borgerpligt at forbedre sine muligheder, bl.a. gennem uddannelse.

I Det Næste Danmark – skal den offentlige sektor koncentrere sig om sine grundlæggende opgaver: uddannelse, behandling af sygdom, pasning og pleje. Og den skal give en håndsrækning til den, der har brug for det for at komme videre med sit liv. Der bliver færre unge, så den offentlige sektor må prioritere sin brug af arbejdskraft til disse opgaver.

Den offentlige sektor skal være den hjælpende hånd: effektiv, dygtig, fleksibel og menneskelig, og den skal udvikle kvaliteten af de opgaver, den skal løse. Det kræver, at man opstiller dynamiske mål, udvikler nye metoder og kan gennemskue og sammenligne, hvad man får for skattekrone.

I Det Næste Danmark – skal alle have muligheder for at være aktive deltagere. Vi skal bygge Det Næste Danmark på samhørighed. Derfor skal vi bryde mure ned og være med til at løse problemerne. Det Radikale Venstre vil opfordre alle til at være med i det store fællesprojekt, Det Næste Danmark:

Vi skal sammen vise, at vi kan skabe et rummeligt samfund og et rumeligt arbejdsmarked.

Vi skal vise, at vi kan deltage engageret og fuldt ud i det internationale samfund, der jo også bygger på samhørighed. Vi skal deltage på lige fod med samme

rettigheder og pligter som vores samarbejdspartnere.

Vi skal deltage !

Hvordan gør vi så det?

Vi skal først og fremmest afskaffe underordningsforhold som "klient" og "behandler".

Vi skal flytte vægten fra den offentlige sektor, kommunen, til virksomheden og til borgerne.

Der er gode muligheder, fordi der er ægte interessesammenfald.

Alle mennesker ønsker at kunne klare sig selv på lige fod med andre. Hvis bare de får muligheden.

Vi skal leve af vores virksomheders indtjening. De har en høj interesse i en velkvalificeret arbejdskraft. Den bliver der rift om i de kommende år. Derfor har de en interesse i et godt arbejdsmiljø, bredt forstået.

Arbejdsmarkedets parter har en høj interesse i at sikre deres eksistensberettigelse i et samfund, der bliver mere og mere decentralt. Vi skal tage LO-formanden på ordet og sige: godt vi tror på, at I gerne vil spille en aktiv rolle for at få et rummeligt arbejdsmarked. Vi har brug for jeres medvirken til at lukke arbejdspladserne op for de lidt skæve.

Kommunerne har en interesse i, at syge hjælpes til at kunne blive på arbejdspladsen, og at ledige knyttes til virksomhederne, som det bedste udgangspunkt for beskæftigelse.

Derfor tre bud:

1. Virksomhederne skal indgå en aftale med kommunen og have initiativret over for kommunen, når en medarbejder har brug for løsninger, der inddrager det offentlige.

Et eksempel: ved længere eller hyppige sygefravær skal arbejdspladsen have en

ret og pligt til sammen med tillidsmanden at hjælpe medarbejderen, der selv sætter grænsen, for det er et tilbud. Virksomheden har en kompetent medarbejder i kommunen som ankermand og sparringspartner. Ved udvikling af sådan en arbejdsdeling skabes der ægte netværk og større opmærksomhed og bedre samarbejde.

2. Kommunen skal indgå kontrakter med alle virksomheder lokalt og evt. regionalt. Kontrakter, hvor virksomhederne giver plads til at have ikke-forsikrede ledige på særlige og personlige vilkår – fra nogle timer om ugen til fuld tid. De lokale fagforbund medvirker til aftalerne. Der skabes en tilknytning til virksomheden, hvor netværk og ressourcerne kan bygges op. De lokale formidlingscentre, som vi kom igennem med sidste efterår, kan få udbudt opgaven.

3. Der skal i det hele taget skabes flere muligheder for alternative løsninger til de offentlige systemer. Det skal der fordi det offentlige ikke må have en monopol rolle. Ledige skal kunne finde alternative muligheder både ved aktivering og sygdom. Kommunerne løser ikke altid disse opgaver tilfredsstillende.

Modellen for den frie skole skal udvikles til at omfatte flere områder. Her kan forældre gå sammen og i fællesskab skabe en alternativ til den offentlige skole.

Det kan de også i dag inden for børnepasning. Det bør også kunne ske på ungdomsområdet og på ældreområdet. Der er masser af muligheder. Et fri-ældrecenter kan blive til netværk, hvor man hjælper hinanden, og hvor ældre ledige kan være med.

Frivillige og private foreninger kan inddrages som entreprenører for kommunerne. Kofoeds Skole er et godt eksempel som model.

Også formidlingscentre er et alternativ til den kommunale forvaltning. Det er vigtigt at komme væk fra "det er synd for"-holdningen.

Det er afgørende aldrig at opgive et menneske. Vi skal altid huske, at der bag et par øjne er håb, drømme, fortvivelse, smerte. Et humant samfund må hjælpe drømmene og mindske smerten.

Et humant og socialt ansvarligt demokrati kan dybest set kun fungere og virke,

hvis der er deltagere og deltagelse nok. Der er meningsfuld forskel på et forbrugerdemokrati og et deltagerdemokrati, hvor den enkelte kender sit ansvar.

Nøjagtig det samme gælder i det internationale samarbejde og i EU. Det Næste Danmark skal deltage fuldt ud og på lige fod – uden underordningsforhold – sammen med de andre medlemslande.

Det skal vi for at præge de vilkår og betingelser, på hvilke det danske samfund skal udvikle sig. Det Næste Danmark skal kunne varetage sine interesser som en selvstændig og suveræn stat ved at tage sit ansvar på sig og deltage i samarbejdet.

Det 20. århundrede er ved at løbe ud. Et århundrede præget af to forfærdelige verdenskrige. Af de store ideologier og af deres død, da menneskene netop i 200 året for Den Franske Revolution væltede regimerne i Østeuropa. Almindelige mennesker følte sig forrådt. Ansvar og deres handlemuligheder var taget fra dem.

I det Næste Danmark skal demokratiet virke i og rumme en ny tid: teknologi- og videnskabspløser, etniske og kulturelle forskelle, grænseløse samfund, fordi tanker, mennesker og penge kan bevæge sig frit i en fri verden. Den frihed, vi i Danmark har nydt godt af i årtier, er bredt ud og gælder hele verden. Derfor skal demokratiet og det demokratiske samarbejde mellem stater være større end og rumme mere end det nationale demokrati.

Forbeholdet over for den fælles valuta er dybest set et forbehold over for deltagelse i en styring af de kræfter, der i en fri verden kan vælte os omkuld.

Samarbejdet om den fælles valuta, euroen, låser de nationale valutaer fast. Det er en effektiv måde at styre kapitalen på. Samtidig skal alle føre en stabil økonomisk politik. De andre lande i euro-området skal føre den samme politik, som Danmark har ført i flere år. Det er den bedste sikring af velfærdssamfundets fremtid, at alle skal samordne økonomierne. Det giver os handlemuligheder, når vi ikke skal bekymre os om valutapolitik.

Går det ikke godt i Danmark, og behøver vi så at være med?

Når det går godt i Danmark, så er det jo ikke, fordi vi ikke er med i euroen. Så er det fordi vi holder os inden for de rammer, der gælder for alle eurolandene, og

fordi vi har ført fastkurspolitik i mange år og haft modet og fornuften og viljen til at reformere velfærdssamfundet.

Euro-ministrene mødes nu jævnligt og deltager sammen i den demokratiske proces, som det er, når man diskuterer, hvordan man i fællesskab løser fælles problemer: hvordan man tøjler det finansielle marked, hvordan man fremmer beskæftigelsen og meget andet. Resultaterne kan Danmark så forholde sig til, når der skal stemmes i ministerrådet.

Det er uholdbart, ja uværdigt, at vi ikke deltager fuldt ud i udformningen af de betingelser, som vi er afhængig af. Selvstændighed betyder netop, at man har ansvar og indflydelse på sin egen situation. Det drejer sig allermest om politik og mindre om kroner og euroer.

Den fælles valuta binder landene i Europa sammen i et samarbejde med rettigheder og pligter. Det er den største solidariske beslutning, der er truffet i Europas historie. Det er nøglen til at løfte den vigtigste opgave: EU's udvidelse med de nye demokratier.

Derfor skal vi argumentere for at afskaffe det danske forbehold. Virkeligheden har overhalet det. Der er brug for Danmark. Der er andre, der tror på os. Derfor skal vi også tro på os selv.

Det Radikale Venstre er ikke et frygtsomt parti. Vi tror på os selv, på vores værdier og på vores ideers bæredygtighed i et demokratisk samarbejde. Vi er ikke deltager i en kamp om særinteresser. Vi er deltager i kampen for helheden, fællesskabet og friheden.

Derfor skal Det Næste Danmark bygge på samhørighed og samarbejde mellem personer, grupper og stater, ikke på den hensigtsløse magtkamp, hvor man kun tror, at man kan komme frem på andres bekostning.

Alle skal vide, hvor de kan finde Det Radikale Venstre. Og vi skal være verdens bedste radikale!

Kilde

Fra prof. Robert Klemmensens private samling

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Politisk tale, Radikale Venstre

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/marianne-jelveds-tale-ved-radikale-venstres-landsmoede-1999>